

Вважаємо, що в Україні варто також розширити систему соціального забезпечення сімей з дітьми. В умовах низького рівня доходів сімей, який є недостатнім для задоволення їх першочергових потреб; зростання кількості розлучень, дитячої безпритульності, зумовленої несприятливими умовами виховання, видається необхідним організувати: 1) спеціальні групи професійного навчання для батьків; 2) допомогу батькам знайти роботу на дому; 3) догляд соціальними нянями за дітьми, батьки яких працюють у денний або вечірній час; 4) консультаційну підтримку незаміжніх матерів тощо. Основними засобами надання перелічених видів соціального обслуговування могли б стати не лише кошти державного та місцевого бюджетів, а й безпосередня допомога волонтерів, сусідів тощо.

Література

1. Гірник О. О. Соціальне обслуговування за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. О. Гірник. – Львів, 2014. – 19 с.
2. Мартин Э. Социальное обеспечение в Великобритании и Франции / Э. Мартин // Свободная мысль. XXI. – 2005. – № 8. – С. 95-109.
3. Зарубежный опыт социальной работы / под ред. Р. В. Корнюшина. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 2004. – 84 с.

УДК 656.1.072(043.2)

Голенко І. П., здобувач,
Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка, м. Луганськ, Україна

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ВІДНОСИН ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

Загальновідомим є те, що юридичний факт відіграє важливе значення при забезпеченні певних суспільних відносин. Тож відносини щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом не складають виключення. Звідси, з'ясування основного елементу юридичного факту у розглядуваній галузі й становить мету цієї статті.

Відповідно до ч. 1 ст. 11 ЦК України, цивільні права та обов'язки виникають із дій осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, а також із дій осіб що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки. Виходячи з її положень звернемо увагу, що реалізація досліджуваних відносин у більшості випадків на практиці проявляється у формі вольових вчинків їх учасників (дій). Відносини щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом є самотійним видом цивільних правовідносин, які виникають за волевиявленням фізичної особи та її правового становища. Положення

зазначеної статті не є вичерпними стосовно визначення підстав їх виникнення за ознакою рівня легального забезпечення правовідносин.

У ч. 4 ст. 11 ЦК України зазначається, що у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки виникають безпосередньо з актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування. Діяльність перевізників контролюється та координується відповідними державними органами на предмет дотримання прав пасажирів. Пасажир, як учасник цих відносин, є свого роду їх «центром». Тож відносини щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом лежать у площині приватного права й не виникають з положень актів публічної влади.

Відповідно до ч. 3 ст. 11 ЦК України, цивільні права та обов'язки можуть виникати безпосередньо з актів цивільного законодавства. У ЦК України наразі закріплена лише частина норм, які необхідні для регулювання розглядуваних відносин. Решта нормативно-правових актів також не у достатньому обсязі їх врегульовують. Тож наведена ст. 11 ЦК України, на наш погляд, буде застосовна до відносин щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом тільки у разі прийняття самостійного нормативно-правового акту, який би врахував більшість аспектів у досліджуваній галузі.

Згідно до ч. 5 ст. 11 ЦК України, у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішень суду. У зв'язку з цим зауважимо, що аналіз судової практики, яка стосується спорів пасажирів із автотранспортними перевізниками, зокрема, щодо якості перевізної послуги, свідчить про їх незначну кількість [1]. Пояснити це можна з об'єктивної точки зору тим, що більшість пасажирів не знають своїх суб'єктивних прав та/або шляхів їх захисту. У цивілістиці слушно зауважується, що закон та рішення суду не можна ототожнювати із юридичним фактом [7, с. 59]. Уважаємо, що теж саме стосується й відносин щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом. Тож, рішення суду стосовно досліджуваних відносин є не підставою їх виникнення, але ж, в основному, підставою виникнення відносин щодо їх захисту.

Відповідно до ч. 6 ст. 11 ЦК України, у випадках, встановлених актами цивільного законодавства або договором, підставою виникнення цивільних прав та обов'язків може бути настання або ненастання певної події. Обставини щодо настання або ненастання певної події зазвичай пов'язані із часом. Незважаючи на загальноприйняті стандарти часу, ця правова та філософська категорія є відносною й для кожного учасника цивільних правовідносин є суб'єктивною. Проте зауважимо, що відносини щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом виникають у результаті

прояву волі їх сторін. Тож основною підставою їх виникнення є саме дії, а не події. З цієї причини, підстави щодо виникнення цивільних правовідносин, які зазначені у ч. 6 ст. 11 ЦК України не слід вважати основними стосовно виникнення досліджуваних правовідносин.

Відносини щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом також урегульовані галуззю транспортного законодавства. У зв'язку з цим зазначимо, що положення Закону України «Про автомобільний транспорт» [3] не містять окремої норми, яка б передбачала перелік виникнення відносин щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом. У ст. 42 зазначеного нормативно-правового акту лише закріплені основні положення щодо договорів, які мають безпосереднє відношення до розглядуваного аспекту. Проте, є очевидним, що договір не є єдиним джерелом щодо виникнення досліджуваних відносин.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про транспорт» [4], підприємства транспорту здійснюють перевезення та надання послуг на основі державних контрактів, державних замовлень і договорів на перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти з урахуванням економічної ефективності провізних та переробних можливостей транспорту. Аналіз цієї статті свідчить, що відносини щодо перевезення пасажирів виникають тільки з ініціативи перевізника. Більш того, серед наведених можливих підстав виникнення досліджуваних відносин два мають пряме відношення до публічно-правової галузі правового регулювання і тільки договір стосується приватноправової. По-перше, ініціатором розглядуваних відносин, на наш погляд, є пасажир. По-друге, як вже зазначалось вище, відносини щодо перевезення автомобільним транспортом лежать у площині приватного права й не виникають з положень актів публічної влади.

Виходячи з наведеного видається можливим констатувати, що ЦК України закріплює навіть не підстави (у вигляді переліку), але ж не повний перелік загальних основ виникнення відносин щодо перевезення пасажирів автомобільним транспортом. Підстави виникнення досліджуваних відносин з позиції транспортного законодавства відображені не об'єктивно. Це ще раз підкреслює необхідність прийняття самостійного нормативно-правового акту цивільно-правової спрямованості стосовно цієї галузі. У проектуванні його частини й вбачається перспектива подальших розробок.

Література

1. Рішення Деснянського районного суду міста Чернігова від 22.08.2011 р. Справа № 2/2506/2870/11 / Офіційний портал судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/17952314>
2. Безклубий І. До питання про підстави виникнення грошового зобов'язання / І. Безклубий // Право України. – 2004. – № 4. – С. 57–60.

3. Про автомобільний транспорт: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2344-III (станом на 13.05.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2344-14>.

4. Про транспорт: Закон України від 10 жовтня 1994 року № 232/94-ВР (станом на 09.04.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=232%2F94-%E2%F0>.

УДК 347.4 (043.2)

Губарєв С. В., к.ю.н.,

Інститут кримінально-виконавчої служби, м. Київ, Україна

АЛЕАТОРНІ ДОГОВОРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

В наш час формування в сучасному цивільному обороті традицій здійснення принципу свободи договору у цивільному обороті сприяє активному застосуванню нетипових правочинів, серед яких важливу роль відіграють алеаторні договори, з притаманним їм пониженим ступенем вірогідності очікуваного зустрічного виконання зобов'язань, спричиненим незбалансованістю прав і обов'язків зі ступенем їх правового захисту, іншими нетиповими умовами виконання зазначених зобов'язань. Це відповідно викликало якісну зміну місця ризикових договорів у цивільному праві та науці, що говорить про те, що даний інститут потребує системного дослідження для формування усталеної практики і єдиного розуміння правової природи, місця, і специфіки алеаторних договорів.

Ризиковий характер досліджуваної категорії договорів викликаний присутністю в зазначених договорах аномальних умов досягнення юридичної мети або підстави ризикового зобов'язання у вигляді обумовленої дією випадку невизначеності на момент виникнення зобов'язання і загального розміру або існування зустрічного майнового надання.

Залежно від особливостей предмету і цільової спрямованості відповідного договірному типу, ризиковий характер окремих договірних зобов'язань обумовлюється різними обставинами, які включено в якості юридичного елементу до змісту відповідного договірною зобов'язання і мають своїм наслідком обумовлені випадковими юридичними фактами, іншими обставинами невизначеність загальної суми зустрічного надання внаслідок неможливості гарантованого отримання бажаного результату, незабезпеченості вимог із зобов'язання судовим захистом чи іншими проявами аномальності.